

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שב"ק פרשת פנחס תשע"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תשמ"ו

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

שמור יותר משאר בני אדם, ולא יבוא כל כך מהר להכשל בחטא, וגם בלי הרחקה מהאיסור לא יכשל בה. אך אף על פי כן בשמירת העינים יש לכל אחד לעשות גדרים וסייגים, גם מי שכל העולם כולו אומרים עליו שהוא צדיק, והוא מטעם כי זהו שורש כל החטאים, עין רואה והלב חומד, וגם מי שלבו נאמן לה', מכל מקום העין רואה מביא לידי חימוד הלב, ויוכל להכשל בחטא. ועל זה אמרו שגם כאשר צדיק אתה, היה 'בעיניך' כרשע, בעיני שמירת העינים תחזיק עצמך כרשע, וגם הצדיק גמור צריך גדרים וסייגים בעיני זה כאילו היה רשע.

וכמו שפירשו (משלי ג-י) אל תהי חכם בעיניך ירא את ה' וסור מרע, שאל תתחכם מדאי עם עיניך, ואין עושין חכמות עם העינים, כי העין רואה והלב חומד. ולפי מה שנתבאר יש בזה עוד כוונה, שלא תעריך עצמך לחכם כאשר זה נוגע לשמירת העינים, לומר גדול בתורה אני, ואין לי לחוש לנסיון של חטא, כי בקל יוכל להכשל.

אמנם יש להבין כפל הלשון, תהי צדיק ואל תהי רשע, כי אחר שהשביעו אותו תהי צדיק, לאיזה צורך מוסיפין ואל תהי רשע. ובפשוטו יש לומר, כי גם אם האדם נופל בחטאים, הרי יוכל עוד לתקן מעשיו בתשובה ומעשים טובים, וכמו שמצינו בשמחת בית השואבה שהבעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו (סוכה נג), וגם אחר שהיה רשע יוכל האדם עוד להתעלות לעמוד במקום שאין צדיקים גמורים עומדים (ברכות לד). אבל באמת לא זהו הדרך המתבקשת מן האדם ביורדו לתחתונים שיהיה צדיק בסופו, אלא אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא. והוא שמשביעים אותו תהי צדיק, אבל לא באופן כזה שמתחלה הוא רשע ושוב מתקן נפשו להיות כצדיק, אלא תהי צדיק ואל תהי רשע. והוא גם מה שאמרו (ברכות טז) רבי אלכסנדר בטר צלותיה אמר הכי, יהיה רצון מלפניך ה' אלקינו שתעמידני בקרן אורה ואל תעמידני בקרן חשכה ע"ש. והוא גם כן כפל לשון, אך הכוונה הוא שהקרן אורה לא יבוא על ידי שמתחלה יעמוד בקרן חשכה, וממנה יתעלה בתשובה למדרגה רבה שיעמוד בקרן אורה, אלא תעמידני בקרן אורה ולא על ידי שמתחלה תעמידני בקרן חשכה.

אמנם יש לומר עוד, כי באמת מדת הענה חשובה עד מאד, עד שגם כאשר כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, לא

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וגו', לכן אמרו הנני נותן לו את בריתי שלום (כה-יא). וברש"י לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פב) ע"כ. וכבר הקשו דאטו אינהו מי לא ידעו שהוא מזרע אהרן, ומכל מקום ביזוהו, אם כן מה הועיל הכתוב בהתיחסו אחר אהרן. ועוד מאי נפקא מינה בכלל יחסו, ממה נפשך, אם עשה כדת וכדין מה בכך שהוא בן פוטי, ואם עשה שלא כדת מה יועילנו אם הוא בן בנו של אהרן. וגם להבין הרי אבי אמו קודם שנתגייר עבר גם על שאר עבירות, ולמה ציין רק החטא שפיטם עגלים לעבודה זרה. - ואמר הכתוב שוב, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו (כה-ג), ויש להבין למה ניתן לו שכרו כהונה דייקא. וגם מה שאמר תחת אשר קנא 'לאלקיו', ביותר יוצדק לומר תחת אשר קנא 'לאלקים', כי הלא אלקי עולם הוא.

ויש לומר בהקדם לבאר מאמרים (גדה ל) כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון (ישעיה מה-כג), זה יום הלידה, ומה היא השבועה שמשביעין אותו, תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, היה בעיניך כרשע, שנאמר (תהלים כד-ד) נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה [שקיים שבועתו לשמור את התורה, דאי בשבועה בעלמא, אטו משום דלא נשבע למרמה חשיב להן כעולין בהר ה' ע"כ. והנה עצם השבועה הוא מוסר השכל על היכולת של אדם ועל גודל כוחותיו למשול על יצרו, להיות צדיק. כי שבועה זו משביעין גם להאדם הפחות ביותר בכשרונותיו, ואם אין כח בידו להגיע למדרגת צדיק, איך יכולין להשביע אותו על כך, הרי זה מעיקרא שבועת שוא, כי הנשבע על דבר שאינו יכול לעמוד בו מלקין אותו מיד, וכמו שאמרו (גדרים טו) שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו, וישן לאלתר. ועל כרחק שכל אחד ואחד יוכל להגיע למדה זו להיות צדיק, וכמו שכתב הרמב"ם (ה' תשובה ה-ב) שכל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו וכו', ואין לו מי שיכפהו ולא גזור עליו, ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים וכו' ע"ש.

ונראה בביאור מה שאמרו היה 'בעיניך' כרשע, כי באמת האדם צריך לעשות תמיד לעצמו גדרים וסייגים שלא יכשל באיסור, ומכל מקום הצדיק שזיכך כבר נפשו והשגתו, הוא

יוח דעתו עליו, אלא היא בעיניך כרשע. מכל מקום בנוגע לכבוד שמים יש לקיים ויגבה לבו בדרכי ה' (דברי הימים ב יז-ז), כי אם יהיה שפל בעיני עצמו, לא יעשה מצות ה' בחשק ובשמחה, כי ענותו יעמדו נגד עיניו, בחושבו מה חשיבות יש למצותיו, ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, על כן בעמדו נגד ה' לקיים מצותיו צריך להתנשאות, ולהתבונן בגודל מעלת נשמתו כי בן מלך הוא תמיד.

ואיתא במשנה (אבות ב-ג) רבי שמעון אומר וכו' ואל תהי רשע בפני עצמך, ונראה כי רבו רבי יוחנן בן זכאי היה מונה שבחן של תלמידיו, רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא (שם ב-ח), ומי שהוא ירא תמיד מעונותיו, יתכן שיחסר לו השמחה בעבודת ה' כאשר עומד בינו לבין קונו, כי עונותיו עומדים נגדו תמיד, על כן הזהיר ואל תהי רשע בפני עצמך, אלא יש לקיים ויגבה לבו בדרכי ה'. ואמרו חז"ל (סוכה גג) אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה היה אומר, אם אני כאן הכל כאן, ואם אין אני כאן מי כאן. והיינו כי הלל היה מופלג בענוה, עד שאמרו (שבת ל) לעולם יהא אדם ענותן כהלל, ומכל מקום בבואו בבית ה' במקום ששואבין בו רוח הקודש, לשמוח בשמחת עבודת ה', אז התגבר עצמו לקיים ויגבה לבו, והיה אומר אם אני כאן הכל כאן.

ולכן אחר שמשיעין אותו תהי צדיק, וגם אם כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע, שזה מורה על גודל הפלגת מדת ענוה, שכל העולם 'כולו', צדיקים וחסידיים ואנשי מעשה כולם אומרים כן, לא יחשיב עצמו אפילו לבינוני, אלא היה בעיניך כרשע, אף על פי כן כללו בהשבעה שלפעמים צריך לקיים ויגבה לבו. ואם יהי צדיק הרי תהיה חטאתו לנגדו תמיד, מכל מקום 'אל תהי רשע' בעיני עצמך כאשר אתה עומד בעבודתך לפני קונך, אלא תדע מעלת נפשך שיש בך חלק אלקי ממעל ממש.

ובזה נבוא לבאר מה שביוז את פנחס בקנאתו, כי הן אמת שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו (סנהדרין פא), אבל דבר זה לא ניתן לכל אחד בידו אלא ל'קנאים' דייקא, מי שבער אצלו כבוד ה' עד שאי אפשר לו לצמצם לעמוד מן הצד ולראות איך עוברים את פי ה', אז מותר לפגוע בעוברי עבירה. וכמו שפירשו דמהאי טעמא הוי הלכה ואין מורין כן (שם), שאם יוכל לעמוד בנפשו עד שילך לשאול כדת מה לעשות, אז חסר כבר בקנאתו, ואין מורין לו לעשות כן. וכמו כן מי שיש לו חשבונות במעשיו, שרוצה ליטול לעצמו עטרה ולעשות לו שם, או שאר פניות המעורבות במעשה זו, אין לו לשפוך דם נפש מ'ישראל'.

ואיך יכולים לבחון עצמו אם קנאתו הוא באמת לשם שמים, העצה היעוצה לבחון תחלה התנהגותו והירותו במעשי עצמו, אם הוא לעצמו באמת זהיר מכל נדנוד חטא, ואם באמת כואב לו כאשר הוא נכשל בחטא, והוא במעשיו זהיר בקלה כבחמורה, ובעת שהיצר הרע מפתה אותו לעבירה, הוא מקיים גם בעצמו לעולם 'ירגיו' אדם יצר טוב על יצר הרע (ברכות ד), ובעת שבא דבר עבירה לידו הוא קונס את עצמו על מה שלא היה נזהר, אז יוכל להרגיז גם באחרים ולעשות משפט כתוב בעוברי עבירה, כי הוא נכלל ב'קנאים' פוגעין בו. אבל אם כאשר זה נוגע לעצמו אינו חרד, ומרגיז רק על אחרים, אז מעורב בקנאות זו גם שאר סיבות, ולא הותר לו להרוג אחרים בקנאתו. ובאמת משה רבינו

עמד מן הצד ולא לקח רומח בידו, כי הוא היה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, ולא העריך עצמו להיות נכלל בהקנאים.

ולכן השבטים ביזו את פנחס שהרג נשיא שבט מ'ישראל, כי לפי דעתם לא הגיע פנחס לידי מדריגה זו שיהיה בוער אצלו קנאת ה' בלתי לה' לבדו, כי הרי אבי אמו פיטם עגלים לעבודה זרה, ולא יתכן שיהיה כל כך מוזכר עד שיהא מעשיו כולו לשם שמים. ועל זה בא ה' להעיד עליו כי מעשיו היו רצויים, והנני נותן לו את בריתי שלום וגו', תחת אשר קנא 'לאלקיו', כי גם במה שנוגע לעצמו כשיצרו מפתחו הוא מקנא 'לאלקיו', לקיים ציווי ה' עליו להיות דבוק באלקיו, ולכן הוא מקנא גם על אחרים במה שנוגע 'לאלקיהם', והוא נכנס בגדר מה שאמרו 'קנאים' פוגעין בו.

אמנם עוד תלונה היה להם על פנחס, דגם אי נניח שהגיע פנחס למדריגה רבה זו להיות קנאי אמיתי שיכוין במעשיו רק לשם שמים בלתי לה' לבדו, היכן הוא ענותנותו, לעמוד בשער ולהכריז אני הנני הקנאי האמיתי, אני מכיון בזה לשם שמים, הלא זהו גאווה עצומה שאדם יאמר על עצמו כן, והרי כל אדם שיש בו גסות הרוח כעובד עבודה זרה, כתיב הכא (משלי טז-ה) תועבת ה' כל גבה לב, וכתיב התם (דברים ז-כז) ולא תביא תועבה אל ביתך. וכל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר (תהלים קא-ה) גבה עיניו ורחב לבב אותו לא אוכל, אל תקרי אותו אלא אתו (סוטה ה), ואיה הוא מדת ההצנע לכת של פנחס. וממה נפשך היה להם תלונה, אם לא זכה להיות קנאי אמיתי, איך הרג נשיא מ'ישראל, ואם מעריך עצמו שהוא ראוי לכך, הרי זה התנשאות שהוא כעובד עבודה זרה. ועל כן אמרו 'הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, ועל כן יש גם בו נדנוד חטא הגובל עם עבודה זרה, שיש בו גסות הרוח.

ועל זה בא ה' והעיד עליו שעשה לשם שמים, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא 'לאלקיו', גם במה שנוגע לעצמו בינו לאלקיו הוא גם כן קנאי, ולא רק על אחרים, וכונתו לשמים בלי שום פניות. ועל מה שהתנשא שנתפרסם שהוא קנאי אמיתי לה', אין בזה שום התנשאות וחזיונות דעת, אלא עשה מה שהיה מתחייב לעשות. אבל בתוך תוכו הוא עניו ושפל ברך, ומקיים בנפשו שאם כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע. והראיה על זה הוא, שבחר ה' בו להיות כהן בבית ה', והרי מי שיש בו גסות הרוח אין אני והוא יכולין לדור יחד, ואיך יכניסנו ה' בבית משכנו לעמוד לשרת לפניו, ומזה יכירו כולם שבתוך תוכו הוא עניו אמיתי, רק לכבוד שמים הפקיר הכל לקדש שם שמים.

והנה אהרן הכהן היה מופלג במדת ענותנותו, עד שאמרו (חולין טז) גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב (בראשית יח-כז) ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב (שמות יז-ו) ונחננו מה ע"ש. הרי שהחשיב עצמו אהרן שהוא פחות גם מתולעת ועפר ואפר, ולכן כאשר ביזוהו השבטים על מעשיו, שחשדוהו כמתנשא בעבודת קונו להיות מן הקנאים, בא הכתוב וייחסו אחר אהרן, שגם הוא מופלג במדת ענותנותו כמו אבי אביו, רק לכבוד ה' קינא קנאה גדולה, וקיים בנפשו ויגבה לבו בדרכי ה'.

נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' שלמה צבי זינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו הב' ישראל ני"ז לעול התורה והמצוות למז"ט	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' משה סרולאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' יצחק זאב וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' אהרן אלי גאטטעסמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	לעילוי נשמת הרה"ח ר' שרגא פייוויש ב"ר אשר צבי הכהן ע"ה נפטר ד' אב תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה נתנדב ע"י בנו הר"ר אשר כהנא הי"ו
---	--	--	--	---